

N:o 19.

Ank. till Riksd. kansli den 3 april 1895, kl. 12 midd.

*Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5,
i anledning af väckt motion om upphäfvande af föreskriften om arreststraff i stadgan den 17 september 1861,
angående extra judiciel bestraffning för den lägre manliga
bevakningspersonalen vid rikets fängelser.*

Uti en i Andra Kammaren väckt och till utskottet öfverlemnad motion, n:o 8, har herr A. Hedin föreslagit: »Att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t göra framställning om afskaffande af det i stadgan af den 17 september 1861 föreskrifna arreststraff eller, derest det skulle anses ej kunna undvaras, framläggande för nästa Riksdag af förslag till lag i ämnet».

Sedan motionären *dels* anfört 1 § af nyssnämnda stadga, så lydande: »Mot underbefäl och vaktmanskap vid den inre bevakningen å rikets straff- och arbetsfängelser, der de ej äro under krigslag ställda, äfvensom mot vaktknektar vid läns- och kronofängelser, må arreststraff under högst fjorton dagar användas såsom extra judiciel bestraffning, ej mindre för sådant tjenstefel, som icke i allmän lag är med straff belagdt, än ock för olydnad eller vanvördnad emot förman», *dels* ock erinrat, att denna stadga, enligt Kongl. Maj:ts skrifvelse till fängvårdsstyrelsen den 20 januari 1882, numera är tillämplig beträffande den lägre manliga bevakningspersonalen vid alla fängelser i riket, anför motionären till stöd för sin framställning hufvudsakligen:

att ingenstädes eljest inom den civila förvaltningen förekommer, så vidt motionären har sig bekant, förlust af personlig frihet såsom disciplinstraff, utan blott straffarterna: varning, böter, suspension och — om detta skall räknas som ett disciplinärt straff — skiljande från tjensten;

att det synes ej mindre anmärkningsvärdt, att Kongl. Maj:t i administrativ väg påbjudit ett frihetsstraff, ehuru Kongl. Maj:t ju icke eger att på egen hand lagstifta om preventiv frihetsförlust;

att Kongl. Maj:t visserligen, utan Riksdagens hörande, utfärdar disciplinstadga för krigsmagten liksom andra disciplinstadgar, men att det numera — på ett angifvet undantag när — icke är i den förra, utan i den af Riksdagens och Kongl. Maj:ts samfälda beslut beroende strafflagen för krigsmagten, som föreskrifterna om de militära disciplinstraffens arter och sättet för deras verkställighet hafva sin plats, och att i andra förordningar, som innehålla disciplinstraffbestämmelser, förekommer icke, såsom redan framhållits, frihetsstraff, undantagandes i 1861 års åberopade stadga;

att dessa omständigheter synas i och för sig utgöra giltiga skäl för det yrkandet, att nämnda stadga må upphävas eller, om det mot förmodan skulle anses nödigt att bibehålla arreststraffen i förevarande fall, föreskrift derom meddelas i lag, stiftad af Riksdagen och Kongl. Maj:t;

samt att oafsedt den principiella anmärkning från konstitutionel synpunkt, hvartill stadgan gifver anledning, dess detaljbestämmelser äro i hög grad betänkliga, såsom exempel hvarpå anföras dess §§ 2—4, så lydande:

§ 2.

»Arreststraffet må, efter det den felaktiges förbrytelse vid anställt förhör blifvit utrönt, åläggas, å straff- och arbetsfängelse af fängelsets direktör samt å läns- och kronohäkte af Konungens befallningshafvande eller den tillsyningsman, som i befallningshafvandens ställe satt är.»

§ 3.

»Förenämnda arreststraff skall i läst, ljust rum undergå; och bör den arresterade erhålla nödortftig föda, på dess egen bekostnad, men icke annan dryck än vatten.»

§ 4.

»Bestraffning, som enligt denna stadga ålagd blifvit, bör, der så ske kan, genast verkställas; dock må uppskof eller afbrott ske, när den felaktiges tjenstgöring icke utan olägenhet kan undvaras.

Varder någon för brott, som till domstols upptagande hörer, häktad eller till urbota ansvar fäld, förfaller all fråga om verkställighet af honom ådömd extra judiciel bestraffning.»

Sedan motionären derefter anstält en jämförelse emellan dessa §§ och bestämmelserna om disciplinstraff uti instruktionerna för embetsverken, exempelvis med §§ 33, sista stycket, och 34 uti instruktionen för kammarkollegium, samt framhållit, dels att, om kollegiet ådömer disciplinstraff, det är lika sjelfklart, att beslutet härom tages till protokoll, som att protokollsutdrag icke förvägras den dömde, dels ock att nämnda instruktion innehåller uttrycklig föreskrift om tiden, hvarinom och myndigheten hos hvilken beslutet får af den dömde öfverklagas, yttrar han vidare bland annat:

att betänkligheterna emot förevarande stadga skulle vara mindre, derest rätten att ålägga disciplinstraff endast tillkomme en sådan myndighet som Konungens befallningshafvande, emedan man då hade dels andra garantier för omdöme och oveld i beslutet, än af en fängelsedirektör alltid kan påräknas, dels ock visshet, att beslutet toges till protokoll och att besvärshänvisning meddelades den dömde;

att deremot, så vidt af stadgans ordalag beror, ingen säkerhet finnes för att protokoll föres vid förhör, som hålles af en direktör eller tillsyningsman, emedan det är ganska tänkbart, att en sådan domare anser iakttagandet af föreskriften i § 5, att »öfver alla extra judicielt bestraffade skall fängelsets direktör föra rulla, deri förseelsens och straffets beskaffenhet antecknas» göra, till fyllest;

att, då stadgan icke föreskrifver, huru det skall tillgå vid förhör, som anställas af direktör eller tillsyningsman, sådant förhör kan hållas, utan att någon annan än den tilltalade och hans domare äro tillstädes, under hvilka förhållanden direktören, i fråga om förseelser emot honom sjelf, på en gång vore åklagare, vittne och domare i egen sak;

att stadgan icke talar om rätt att besvara sig öfver ådömdt arreststraff;

att, äfven om en sådan rätt kan anses falla af sig sjelf, det ingalunda är säkert, att en fängelsedirektör icke kan vara antingen okunnig härom eller ock ur stånd att meddela riktig besvärshänvisning, samt att godtycket dessutom har medel att förekomma besvär, hvilka medel ej böra förstärkas derigenom, att lagen underlåter både att förvissa den dömde om hans rätt att klaga och att anvisa honom, huru han skall utöfva denna rätt;

att det för öfrigt, då det stadgas att straffet genast skall verkställas — om nemligen den felaktiges tjenstgöring kan undvaras — kan tyckas, som om man velat på samma gång undvika att uttryckligen neka besvärsträtt och likväl hindra besvär genom att göra rättighetens användning

onyttig och betaga den, som finner sig vara orätt behandlad, all lust att begagna sig deraf, enär han torde finna ej blott ändamålslost att klaga öfver en bestraffning, som han redan undergått, utan också äfventyrligt, då han väl vet, att hans klagan ej ses med blida ögon af den, mot hvilken den är riktad;

att föreskriften om omedelbar verkställighet af straffet tydligen ej kan motiveras dermed, att det för upprätthållande af ordning och skick skulle vara nödvändigt, då stadgan för vissa fall medgifver verkställighetens uppskjutande eller afbrytande;

samt att vid sådant förhållande det ock bör kunna gå för sig att låta den verkligt eller förment felaktige få tillgodonjuta sin naturliga rätt att anföra besvär och, först om ändring i beslutet ej vinnes, undergå det honom ådömda frihetsstraff.

Enligt fängvårdsstyrelsens utskottet lemnade uppgifter har extra judiciel bestraffning blifvit med stöd af 1 § i ofvan åberopade stadga ålagd bevakningspersonalen vid rikets fängvårdsanstalter under femårsperioden 1890—1894 till den omfattning, här nedan synes:

Året, då bestraffningen ådömts.	Antal bestraffade.	Förseelse, för hvilken bestraffningen blifvit ådömd.	Strafftid.
1:o) Vid centralfängelset å Långholmen:			
1890	1	Grof vårdslöshet i tjensten	4 dagar
»	1	Uraktlåtenhet att anmäla, det fånge innehaft olofligt, om än värdelöst, gods, dermed vaktkonstapeln äfven tagit befattning	4 dagar
1891	1	Försummelse vid uppställning och obehörigt svar till en fanjunkare	4 dagar
1892	1	Olofligt lemnande af postställe	5 dagar
»	1	Sofvit å postställe	3 dagar
1893	1	Vanvård af kontroll-ur	3 dagar
»	1	Sofvit å postställe och varit af starka drycker öfverlastad	5 dagar

Året, då bestrafningen å dömts.	Antal bestäffade.	Förseelse, för hvilken bestraffningen blifvit å dömd.	Straftid.
2:o) Vid centralfängelset i Malmö:			
1891	1	Försummelse på post.....	5 dagar
»	1	Obetänksamt yttrande till fångar om befäl och otillbörligt förhållande till fångar samt försummelse på vakt.....	8 dagar
1892	1	Emottagande från fånge af bref, som ej öfverlemnats till vederbörande befäl.....	5 dagar
»	1	Fylleri under tjänstgöring såsom ordonnans ...	8 dagar
3:o) Vid centralfängelset å Nya varfvet:			
1890	1	Varit af starka drycker så öfverlastad, att han ej kunnat tjäna.....	4 dagar
1892	1	Upprepad fylleriförseelse.....	4 dagar
1893	1	Sofvit å postställe och lemnat fånge utan tillsyn	6 dagar
4:o) Vid centralfängelset i Göteborg:			
1894	1	Fylleri under tjänstgöring.....	2 dagar
5:o) Vid centralfängelset och tvångsarbetsanstalten i Karlskrona:			
1891	2	Oskickligt och ordningen inom fångelsets vakt- rum störande uppträde.....	6 dagar för hvardera
1892	1	Försumlighet i tjensten.....	
»	1	Fylleri i tjensten.....	6 dagar
1894	1	Lemnat postställe och lagt sig att sofva.....	8 dagar
6:o) Vid kronohäktet å Långholmen:			
1890	1	Försummelse att tillåsa korridordörr och derigenom varit orsak till att fånge, som användes till handräckning, kunnat verkställa rymningsförsök.....	4 dagar
1894	1	Varit af starka drycker ankommen på tid, då han tjänstgjort.....	3 dagar

Vid öfriga fångvårdsanstalter i riket — med undantag möjligen af kronohäktet i Pajala, för hvilket uppgift saknas — hafva bestraffningar enligt ifrågavarande stadga icke förekommit under nämnda femårsperiod.

Då, enligt likaledes från fångvårdsstyrelsen lemnad uppgift, den manliga bevakningspersonalen vid rikets fångvårdsanstalter uppgår till 509 personer, utgör alltså de straffades antal i procent räknadt:

under år 1890	0,78	procent
» » 1891	0,98	»
» » 1892	1,37	»
» » 1893	0,59	»
» » 1894	0,59	»

eller i medeltal per år 0,86 procent, och arreststraffen hafva, såsom af ofvan intagna uppgift synes, blifvit ådömda med lägst 2 dagar och högst 8 dagar, hvadan icke i något fall högsta tillåtna strafftiden, 14 dagar, användts.

Mot dessa bestraffningsåtgärder hafva, enligt meddelande af fångvårdsstyrelsens chef, inga klagomål anförts, vare sig hos styrelsen eller vid de i orterna, jemlikt föreskrifterna i 26 och 27 §§ uti den för fångvårdsstyrelsen gällande instruktion, företagna inspektioner och mönstringar.

Ehuru de i Kongl. Maj:ts stadga angående extra judiciel bestraffning för den lägre manliga bevakningspersonalen vid rikets fångelser den 17 september 1861 gifna bestämmelser, såvidt utskottet kunnat inhemta, icke gifvit anledning till det antagande, att öfverordnade myndigheter missbrukat den i stadgan åt dem anförtrödda bestraffningsrätten och, äfven om så skulle varit fallet, korrektiv deremot för öfrigt finnes i stadgans 6 §, deri det föreskrives, att vederbörande skall ansvara såsom för annat tjenstefel, om extra judiciel bestraffning utan skäl användes, finner utskottet likväl de af motionären anförda omständigheter på ett öfvertygande sätt ådagalägga, att vissa förändringar uti ifrågavarande stadga äro af behofvet påkallade, särskildt i syfte att få bestämmelser derom, att protokoll alltid skall föras vid det förhör, som med den felande hålles, innan straff honom ådömes; att besvär öfver ådömdt straff må kunna inom viss tid och hos bestämd myndighet anföras och underrättelse härom i sammanhang med beslutets afkunnande den dömde alltid meddelas; samt

att, för den händelse underordnad visar olydnad eller vanvördnad emot *fängelsedirektör*, som har bestraffningsrätt, eller i öfrigt mot denne begår brott, som ej i allmän lag är med straff belagdt, det icke skall tillkomma fängelsedirektören, utan fängvårdsstyrelsen att öfver saken låta anställa förhör och döma.

Det torde äfven, enligt utskottets förmenande, kunna ifrågasättas, huruvida arreststraffet — en straffart, som, såvidt utskottet har sig bekant, icke finnes upptagen uti några för de öfriga civila embetsverken i vårt land gällande stadgar och instruktioner — bör uti ifrågavarande stadga längre bibehållas, eller om det icke kunde vara lämpligt att såsom extra judiciel bestraffning för den lägre manliga bevakningspersonalen vid rikets fängelser införa samma straffarter, som tillämpas beträffande såväl andra inom fängvården anställda tjänstemän och betjente som ock personalen vid öfriga civila embetsverk, nemligen: varning, böter, suspension och skiljande från tjensten.

Om en ny disciplinstadga, i hvilken arreststraff icke upptages, kommer att utfärdas, torde det tillkomma Kongl. Maj:t, som utan Riksdagens hörande stadfästat alla andra inom den civila förvaltningen i riket förekommande instruktioner af denna art, att derom ensam besluta, då deremot en disciplinstadga, som inrymmer äfven straffarten arrest, torde böra af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt beslutas.

Skulle det, med hänsyn till beskaffenheten af den tjenstgöring, som åligger underbefäl och vaktmanskap vid den inre bevakningen å rikets fängelser, finnas nödigt att uti disciplinstadgan för dem bibehålla arreststraffet, håller utskottet före, att stadgan äfven bör innehålla föreskrift derom, att ådömdt dylikt straff icke må till verkställighet befordras, förr än antingen den dömda uttryckligen förklarar sig nöjd med domen eller ock denna — efter besvärstidens utgång — åt sig tagit laga kraft.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer utskottet, att Andra Kammaren behagade på det sätt bifalla motionen, att kammaren för sin del beslutar,

att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, derest det i stadgan angående extra judiciel bestraffning för den lägre manliga bevakningspersonalen vid rikets fängelser den 17 september 1861 föreskrifna arreststraff anses icke

kunna undvaras, för nästa Riksdag framlägga förslag till lag angående dylikt arreststraff.

Stockholm den 2 april 1895.

På utskottets vägnar:

H. AMNEUS.

Reservation

af herr *D. Bergström* i afseende på viss del af motiveringen.